

Keizer in lompen, Politiesamenwerking in Europa

WILLY BRUGGEMAN

Van der Schans, W. en van Buuren, J., Breda, Papieren tijger, 2003, 333 p.

Het betreft hier een indringende analyse, vlot geschreven en bijzonder rijk aan informatie.

De auteurs zijn vooral op basis van interviews met leden van de Europese politie- en justitiegemeenschap op zoek gegaan naar een gedifferentieerd beeld van recente Europese ontwikkelingen.

Het centrale thema concentreert zich op de legitimiteit van de opsporing. Zij analyseren daarbij:

- de consistentie van de regelgeving;
- opsporing, vervolging en uitlevering op basis van een gemeenschappelijke opvatting over legitimiteit;
- politieke controle;
- en rechterlijke controle op het concrete handelen van opsporing en vervolging.

De auteurs illustreren op een scherpe wijze dat deze vier terreinen problematisch zijn. Vooral over het toekomstbeeld van het legitimiteitsgehalte van de internationale opsporing wordt een weinig rooskleurig beeld geschetst.

Zij stellen dat onder Amerikaanse druk, ontstaan na de aanslag van 11 september en de oorlogen in Irak en Afghanistan het strafrechtsgehalte van het strafrecht teveel werd opgeofferd aan terrorismebestrijding. Ook de harmonisatie van het strafrecht lijkt nauwelijks tot iets te leiden en de eindeloze inventiviteit van politie en justitie voor elke controlemogelijkheid vallen op.

Ook vinden zij veel te weinig een consistente toekomstvisie, behalve bij de Nederlandse Minister van Justitie Donner, die bij de opening van Eurojust, de Europese strafrechtelijke ruimte als toekomstperspectief poneerde. Maar tegelijk halen zij bij Prof Buruma bezwaren tegen Europees gedefinieerde misdrijven, Europees strafrecht en Europese opsporings- en vervolgingsinstanties, strafhoven en gevangnissen.

Als het vraagstuk van de legitimiteit van de opsporing geprangd geraakt tussen twee denklijnen zijnde enerzijds een Europese strafrechtelijke sfeer (top-down) en anderzijds harmonisering vanuit de opsporingsbevoegdheden (bottom-up), moet de vraag gesteld worden of er wel voldoende politiek draagvlak is voor ene of gene benaderingswijze. Ook de keizer van de mensenrechten gaat gehuld in lompen van de manke regeling van de opsporingsbevoegdheden.

Bovendien vinden zij dat de Brusselse werkelijkheid meer is dan één onderdeel van de Europese politie- en justitiesamenwerking. Want of de ministers nu wel of niet besluiten nemen (en de lijst is indrukwekkend), de internationale opsporing blijft dagelijks plaatsvinden. Vooral de beoogde informatie-uitwisseling blijft zorgen baren. Vooral de cultuurverschillen, verschillende organisatievormen, verschillende ideeën over de aanpak van criminaliteit, grote verschillen in informatiepositie en analysecapaciteit blijven parten spelen.

Zij betreuren vooral dat noch de ministers, noch de nationale parlementen eens flink op tafel slaan om aan de wat zij noemen "rituelen in het internationale verkeer" een eind te maken.

En zij geven voorbeelden van kritische kanttekeningen die te zetten zijn bij zelfs bejubelde initiatieven zoals het invoeren van het Europese arrestatiebevel. Hier blijkt hun pessimisme toch te zwaar ingezet, want ondertussen weten we dat dit juist een voorbeeld is van maatregelen die meer en meer worden toegepast.

Ook de Europese instellingen zoals daar zijn Europol, Eurojust en de Task Force van de Politiechefs zijn het voorwerp van stevige kritiek, deels te wijten aan de compromissen bij de oprichting ervan, deels aan hun hybride karakter en deels ook aan het feit dat zij eigenlijk tandoel zijn. Centrale organen, die van hogerhand zijn opgericht kunnen nu eenmaal weinig rekenen op steun van het politie- en justitieveld.

Maar vooral valt hen ook het ontbreken van een echte regievoering op, geïllustreerd door de toenemende tendens om zaken bilateraal te regelen. En blijft natuurlijk, zeggen zij, de blinde vlek voor zaken die de burger wel rechtstreeks raken.

Zij verduidelijken hun conclusie sterk in de zin "dat het probleem niet zozeer is dat de Europese keizer geen kleren aan heeft, maar veeleer dat de keizer in lompen gehuld gaat". Daardoor blijven formele en informele contacten teveel naast elkaar bestaan.

Uiteindelijk betreuren zij sterk de weinig aandacht die binnen de Europese context aan de rechten van de verdachten worden besteed. Ook de democratische controle noemen zij een farce. Het Europese parlement zou dan zelf ook de legitimiteit missen om een verantwoorde controle uit te oefenen.

Op het einde openen zij een belangrijke discussie i.v.m. het al dan niet aan de Commissie geven van meer bevoegdheden betreffende Europese politieverwerking, maar zij haasten zich om te stellen dat deze Commissie mijlenver afstaat van de praktijk van de opsporing.

Echt een boek het lezen waard. Toch gaan de auteurs soms (te?) ver in hun kritiek, die hoewel terecht, niet altijd rekening houdt met de natuurlijke weerstand die tegen elke hervorming bestaat, zeker als die zo fundamenteel is als binnen de Europese Unie. Samen met Jan Wiarda (die tot voorkort het Nederlands project i.v.m. politieverwerking binnen de EU leidde) ben ik de mening toegedaan, en dit zeker ook vanuit de gedachte dat ik meermaals geciteerd wordt in het boek), dat een grondige discussie i.v.m. dit thema meer dan wenselijk is, zeker nu de Europese grondwet opzijgeschoven wordt na twee negatieve referendums. Ondertussen is het Haagse programma er bij gekomen in vervanging van het actieplan van Tampere, wat op zich ook door beide auteurs zou kunnen geëvalueerd worden. Wel ben ik minder pessimistisch en van mening dat ook de keizer in lompen, stilaan een betere status krijgt in de politie- en justitiesamenwerking.